

biztosítani. Az előírt területen kívül feltárássra került a D-i körforgalom területének egy része, mivel itt a humuszréteg vékonyabb volt és az objektumok a próbafeltárás során viszonylag intenzívebben jelentkeztek. A megelőző feltárással érintett 2455 m² nagyságú területen 81 régészeti objektum került elő, melyek három korszakhoz tartoztak. A legkorábbi időszakot a kora bronzkor jelentette. Ide tartozott az előkerült gödrök túlnyomó része és a leletanyagot tartalmazó cölöplyukak mind-egyike. A 84. sz. gödör késő avar kori, minden bizonnyal ebbe a korszakba tartozott a csak római téglatöredékeket tartalmazó 70. és a 60. sz. kút is. Az avar kori objektumok kizárólag a lelőhely DK-i, mély fekvésű részén kerültek elő. A 13. sz. hosszú egyenes árokából leletanyag nem került elő. A legvalószínűbb, hogy késő középkori vagy kora újkori a 41–45. sz. objektumokkal együtt. A jelenségek, korszaktól függetlenül, jellemzően jól látható, egyértelmű, sötét fottal jelentkeztek.

A feltárás során előkerült leletanyag a Savaria Megyei Hatókörű Városi Múzeumban került elhelyezésre.

Munkatársak: Litauszki Zoltán régész, Kántor Orsolya régészhallgató, Körmendy Tibor geodéta, Horváth Dorina, Horváth András, Vámos Péter régésztechnikusok.

HORNOK PÉTER

268. Vatta, Testhalom (KÖH 59490)

(Borsod-Abaúj-Zemplén megye) B

A BORBAS (Borsod Region Bronze Age Settlements) Projekt keretén belül roncsolásmentes régészeti kutatásokat végeztünk a lelőhelyen 2013. szeptember 22. és október 5. között. 2013 őszén engedélyt kaptunk a Mátra Erőmű Zrt.-től, hogy a Vatta-dobogói korábbi feltárási terület és a testhalmi lelőhelyet kettéosztó fasor közötti részen geofizikai méréseket végezzünk. A mérések közel 5 ha területen folytak október 2–3-án. A geofizikai felmérés során a felszínen leletanyagot gyűjtöttünk a lelőhely korának pontosabb meghatározása céljából, extenzív módszereknek megfelelően. A vizsgált területen kora bronzkor végi hatvani és középső bronzkori fűzesabonyi leletanyagot találtunk. A geofizikai kutatások érdekessége a központi települési rész körüli íves árok mellett megfigyelhető szögletes jelenség. Ez nemcsak a geofizikán, hanem a korábban rendelkezésre álló Civertán Bt. által készített légi felvételeken is látszódik, de míg előbbi vonalas jelenségként, addig az utóbbin sávként jelentkezik. A településen a külső települési sávban is számos épület alaprajza látható. A légi felvételeken is látszó távolabbi, kisebb szürke foltok felületén szintén házalaprajzok figyelhetők meg. Míg a többi, eddig vizsgált település esetében a külső települési sávban érintő irányban álltak a házak, addig Vattán, a Ny-i részen sugárirányú épületalaprajzokat figyelhetünk meg. A geofizika és a légi felvételek adatai jól megfeleltethetők egymásnak.

2013. október 19-én a Pazirik Kft. újabb légi felvételeket készített a lelőhelyről. A lelőhelyen a növényzeti fedettség miatt ezek a légi régészeti kutatások nem jártak eredménnyel.

Munkatársak: Tobias L. Kienlin, Varga András, a kölni és a Miskolci Egyetem hallgatói.

PUSZTAINÉ FISCHL KLÁRA

269. Vácduka határa (Pest megye) U, Sza, Ge, A

A Magyar–szlovák DN 800 gázszállító tranzitvezetékhez kapcsolódó régészeti kutatások során a település határában az alábbi lelőhelyeken dolgoztunk.

Bangor-hegy (MRT 9. k. 33/2. lh., KÖH 12210): A lelőhely feltárást 2013. május 21.–június 2. között végeztük el. A lelőhely maga egy domb D-i lejtőjén terül el. A felszínen szórva nyosan mutatkoztak cserepek, a humuszolás során derült ki, hogy a régészeti jelenségek a domb hajlataiban, kisebb teraszokon koncentráálódtak. Több korszak emlékei kerültek elő: a műveléssel bolygatott humuszréteg alatt helyenként 15–20 cm vastag, homogén, barna homokos feltöltődést regisztráltunk szórványos neolitik kerámiával. Ebben nehezen rajzolódott ki az egykori beásások; bontás után néhány gödröt ugyanerre a korszakra keltezhettünk. A gödrök nagyobb része lelet nélküli volt. Találtunk továbbá két sekélyre ásott, neolitik sírt. Betöltésükből kőpenge és okker került elő.

Jóval mélyebben, a neolitik réteget jól láthatóan elvágva került elő 10 népvándorlás kori koporsós temetkezés. Tájéolásuk ÉNy–DK-i, ettől élesen eltér az STR 3. sír ÉÉK–DDNy-i tájolása. Nagy részük a szelvényfalon túllógott, teljes feltárássukat a MOL hozzájárulásával, jelentős rábontásokkal végeztük el. Egy kivétellel a sírok bolygatottak voltak, a rablás elsősorban a mellkasokra és medencékre irányult. Kevés fémlelet maradt ránk, leginkább kések és csatok. A kerámialeletek alapján azonban egyes etnikai összetételű sírmezőre következtethetünk. Az STR 3 temetkezés szürke füles korsója, vörös tálkája, valamint az STR 5 szürke, bikónikus edénye leginkább germán lakosságra vallott, az STR 18 és 27 temetkezések kézzel formált szürke fazekai, illetve az utóbbi gömbcsüngős fülbevalója avar sajátosságokat mutattak. Az STR 2 sírban csontfésűt találtunk, az STR 3-ban, 5-ben és 16-ban üvegyöngyöket, az STR 27-ben tojást. Pontos kronológia felállításához kevés az adatunk, a temető azonban viszonylag nagy kiterjedésű lehetett, használata is hosszabb időtartamra terjedhetett ki.

Munkatársak: Bózsa Anikó, Buránszki Nóra, Patay Róbert, Sarkadi Gergely régészek, Szócs Péter térinformatikus.

RAJNA ANDRÁS – RÁCZ TIBOR ÁKOS

Kővágói-tábla (MRT 9. k. 33/38. lh., KÖH 12216): 2013. május 22. és május 28. között feltárást végeztünk a lelőhelyen. A terület Vácdukától K-re, egy NyÉNy–KDK-i irányú dombon É–D-i irányban húzódik. A feltárás során 660,6 m² terület lett humuszolva, összesen 15 objektumot bontottunk ki. A kibontott objektumok között 12 gödör, 1 kerámiatöredékekkel kirakott platnijú sütőkemence és 2 árok volt. A gödrökben és sütőkemencében kis mennyiségű szarmata kerámiatöredéket és állatsontokat találtunk. Egy gödörből nagy mennyiségű, nem anatómiai rendben elhelyezkedő állatsont és kevés szarmata kerámiatöredék került elő.

Munkatársak: Bózsa Anikó és Buránszki Nóra régészek.

PATAY RÓBERT

270. Vácrátót határa (Pest megye) Ő, Sza, Á, I

A Magyar–szlovák DN 800 gázszállító tranzitvezetékhez kapcsolódó régészeti kutatások során a település határában az alábbi lelőhelyeken dolgoztunk.

Vácrátót 35/36. (KÖH 84875): A gázvezeték létesítéséhez szükséges örökségvédelmi hatástanulmány régészeti munkarészének elkészítéséhez terepbejárást végeztünk Vácrátót határában. Ennek során lokalizáltuk a korábbi topográfiai munkák során fel nem derített lelőhelyet a településtől Ny-ra, a Szódrákosi-patak és az ún. Malomárok közötti sík területen. Jó látási viszonyok (szántás) mellett őskori és Árpád-kori kerámiát gyűjtöttünk.

A 2013. augusztus 14-én elvégzett feltárás alkalmával 204,6 m² területet humuszoltunk le. Összesen 4 objektumot (gödört) bontottuk ki, közülük egyből került elő néhány őskori kerámia-töredék.

Munkatárs: Buránszki Nóra régész.

PATAY RÓBERT

Pap-kút (MRT 9. k. 35/29. lh., KÖH 12296): 2013 júliusában megelőző feltárást, majd novemberben a teljes sávós humuszoláshoz kapcsolódó szakfelügyeleti leletmentést végeztünk. Az ásatások során 25 objektumot tártunk fel, ezek közül 15 szarmata, 6 pedig az őskorba sorolható, a maradék ötben nem volt leletanyag. A szarmata jelenségek íves vagy méhkas alakú gödrök, árkok és egy ház részlete. Belőlük nagy mennyiségű gyorskorongolt szürke kerámia-töredék, kézzel formált házi kerámia és állatsont került elő. A szarmata jelenségek mellett előkerült őskori sekély gödrökben kézzel formált, durva kerámia-töredékek voltak.

FARKAS ZOLTÁN – FÜREDI ÁGNES

271. Vámosújfalú, Átjátszó torony (KÖH 88987)

(Borsod-Abaúj-Zemplén megye) B, Ge

Ivóvíz-minőség javításához kapcsolódó projekthez előzetes régészeti dokumentáció készítése során terepbejárásokat végeztünk Sárospatak, Bodrogolaszi, Komlóska, Sáradszadány és Vámosújfalú határában 2013. október 2–4. között.

Az átjátszótorony dombja egy markáns kiemelkedés a Tolcsa-patak medrétől K-re. A domb nagy részét fű borítja, így csak annak K-i részén található kukoricásban lehetett eredményes bejárást végezni. Az itt talált nagyobb mennyiségű bronzkori és császárkori germán töredékek, valamint a lelőhely kedvező fekvése és domborzati adottságai miatt jelentős őskori és császárkori település lehetett a területen.

Munkatársak: Tóth Krisztián, Hajdú Melinda, Galkó József, Gregóczy Gergő, Gyárfási József, Nagy Zoltán, Gere Balázs.

CSENGERI PIROSKA

272. Verese gyház, Ivacsok (MRT 9. k. 37/7. lh., KÖH 12367)

(Pest megye) I

A Magyar–szlovák DN 800 gázszállító tranzitvezeték fektetési munkálatai során a múzeum munkatársai megelőző régészeti feltárásokat végeztek és a teljes nyomvonalon szakfelügyeletet biztosítottak. A nyomvonal érintette a lelőhelyet is. A területen 2013 augusztusában feltárást végeztünk. A munkálatok során egy sekély gödör, egy árok és egy csontvázas sír került elő. Az objektumokban leletanyag nem volt. A korábbi tudományos tevékenységek a területre újkőkori és középkori telepet lokalizáltak.

FARKAS ZOLTÁN

273. Veszprém, Gyulafrátót, Tsz-major (MRT 2. k. 20 / 7 lh., KÖH 9761)

(Veszprém megye) U, B

Gyulafrátót D-i szélén, közvetlenül a Sédbe folyó kis patak partján birtokközpont épül magánberuházásban. A könnyűszerkezetes magtár és gépszín épülete érinti a lelőhelyet, ezért régészeti megfigyelést végeztünk az építkezést megelőző talajjegyentésnél. A megfigyelés során régészeti jelenségeket találtunk, majd a Laczkó Dezső Múzeum 2013. augusztus 29.–szeptember 13. között feltárta az épület alapterületét, 282 m²-t.

A patak mellett húzódó Köves-domb talaja a nevéhez híven kavicsos öntéstalaj. Helyenként löszös foltok ékelődnek közbe, ezeken sikerült a régészeti jelenségeket rögzíteni. A feltárt objektumok (összesen 11) cölöplyukak és gödrök, nagyobb részük – a patakhoz közelebb eső alacsonyabb szakaszon – neolitikus, DVK (zselizi) települési objektum, a domb tetején találtunk néhány késő bronzkori kerek, méhkas alakú gödört. A domb legeljén két sorban cölöplyukak egy ház részletét rajzolták ki.

REGENYE JUDIT

274. Végegyháza, Zsibrik-domb, Templom-halom (KÖH 1434)

(Békés megye) Á

A lelőhely területe évezredekken keresztül központnak számított. A késő bronzkori földvár, az Árpád-kori, Rogerius által megénekelte, illetve a Hunyadiak által mezővárosi rangra emelt Pereg található itt. 2013 novemberében a műholdfelvételeken, légi fotókon is kiválóan látszó széles, hosszanti árokrendszer korszerűsítésére voltunk kíváncsiak. Az NKA által támogatott, rövid ásatásunk során az árokból mintát vettünk, a vizsgálati eredmények pedig megerősítették eddigi elképzeléseinket, mivel azok Árpád-korinak bizonyultak. Az árok egy nagyobb rendszer, a sószállító útvonal részeként működött. A Maroson útszintetelt sós további szállítását zsilippel tagolt mesterséges csatornák és a Száraz-ér természetes vízfolyásának összekapcsolásával oldották meg. Vízi úton teremtettek összeköttetést a Maros és a Körös között, ennek egyik központja volt a tatárjáráskor elpusztult Pereg. Az eredményekről tanulmány készült.⁸³

RÓZSA ZOLTÁN

Visonta, Templom, Szent Kereszt felmagasztalása templom (KÖH 50045)

(Heves megye) Ő, U?, R?, B?, Á, Kk, Ú

A részletes tanulmányt lásd: Nagy Szabolcs Balázs: A visontai Szent Kereszt felmagasztalása templom 2013. évi feltárása In: Kvassay Judit szerk.: Régészeti kutatások Magyarországon 2011–2014. Budapest 2016, 270–291.

⁸³ Rózsa Zoltán – Sümegi Pál: Amiért 70 falu népének vére folyt II. A peregi árokrendszer központi elemének környezetregészeti vizsgálatai. In: Rosta Szabolcs – V. Székely György szerk.: Carmen miserabile. A tatárjárás magyarországi emlékei. Tanulmányok Pálóczi Horváth András 70. születésnapja tiszteletére. Kecskemét 2014, 271–295.